

Edicions, estudis,

Josep Pla va escriure, en una de les seves «Notes disperses», el següent: «Per viure en pau i tranquil·litat en aquest país cal fer tots els possibles per passar desapercebut». Semblaria contradictori amb un dels personatges més debatuts de casa nostra, molt més enllà de la seva presència física entre nosaltres.

Sempre havia temut que la seva obra desaparegués amb el pas del temps, més exactament amb la seva desaparició física.

Certament, en qualsevol activitat artística, el crític més sever és, precisament, el record, la durada, permanència d'aquesta obra, superat el moment creatiu o d'actualitat.

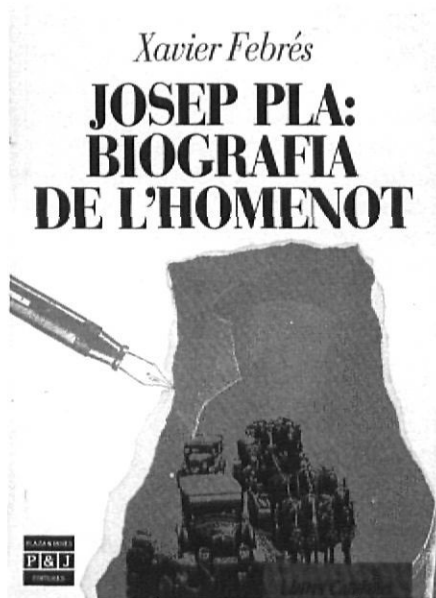
Possiblement Pla es sorprendria avui de veure com la seva obra continua, en ella mateixa, s'ha culminat, després del 23 d'abril de 1981 i és avui l'exemple més considerable de la literatura catalana del segle XX i, possiblement, més encara. Però el que ens ha interessat és fer un modest seguiment d'alguns esdeveniments relacionats amb l'obra i personalitat de Pla, en el decurs d'aquests deu anys d'absència.

A l'entorn de Pla

Cronològicament el primer llibre a l'entorn de Josep Pla, del qual tenim notícia, en aquest període és «Josep Pla: l'home», començat en vida de l'escriptor de

J. Victor Gay

Llofriu, a cura de Xavier Amir. És un llibre considerable, perfectament editat i que recull una dotzena d'opinions i un pròleg de Josep Martí i Clarà, en «Bepes», igualment s'acompanyen una vintena de creacions plàstiques fetes expressa-



ment per l'edició. Es tracta d'una obra que sense aportacions noves és positiva pel fet de ser fruit de Palafrugell i on va tenir un ressò important. Magnífic tot plegat.

És sabut que els drets d'edició de l'obra de Pla corresponen a Editorial Destino, de Josep Vergés, però es varen concedir un parell d'autoritacions a la col·lecció «Les millors obres de la literatura catalana», a cura d'Edicions 62 i «la Caixa». Mentre «Contraban i altres narracions», es va publicar en vida de l'escriptor, l'any 1980, un segon volum, «El geni del país i altres proses» ho fa pocs mesos després de la mort de Pla. Cal recordar que Editorial Destino ha publicat, després del darrer volum de l'Obra Completa, alguns textos i unes traduccions castellanes molt acurades.

Ignasi Buqueres, un català que resideix a Madrid i que presideix el Cercle Català, ha editat (pràcticament a cura seva) una obra que és, o vol ser, una biografia i un estudi de la literatura de Pla. Sembla que no ha tingut un impacte important, però, en tot cas s'ha de considerar com una de les aportacions més recents a la figura de l'autor del «Quadern gris».

Molt diferent ha estat l'abast assolit per l'obra de Xavier Febrés, «Josep Pla: biografia de l'home not», considerada com la primera biografia publicada de Pla. L'autor, que no va conèixer personalment el biografat, és molt ponderat i respectuós amb els trets definidors de Pla. L'obra va tenir un èxit considerable, amb varies edicions. Sens dubte ha estat una obra que ha apropat la figura de Pla a moltes persones.

La trajectòria i el llenguatge periodístic de Pla, han merescut, d'ençà de 1981, un parell d'estudis importants, en primer lloc el de Josep Maria Casasús, «Lliçons de

monuments i records

periodisme en Josep Pla) (Editorial Destino, 1986) i el de Lluís Bonada, centrat en el «*Quadern gris* de Josep Pla». En aquest ordre d'estudi de la trajectòria literària s'ha de recórrer sempre a les obres de Josep Maria Castellet, «Josep Pla o la raó narrativa» i «Pla», conegudes en vida de l'escriptor gironí.

Finalment l'edició més monumental d'una obra de Pla, es va fer l'abril de l'any passat, amb «Cadaquès», una edició de bibliòfil, que realitzà l'especialista olotí Miquel Plana, amb gravats i aiguaforts de vint artistes i un pròleg de l'esmentat Josep Maria Castellet, en el qual no s'amaga de qualificar Pla com «el més gran prosista català d'aquest segle». A nou anys de la seva mort va ser un veritable monument a la seva creació literària.

Pla i la Diputació

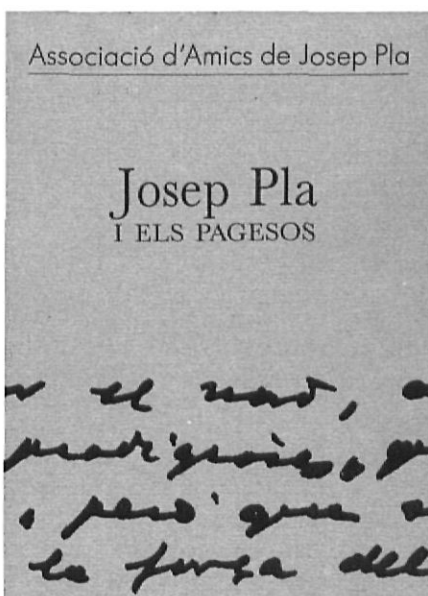
S'ha dit i escrit a bastament la vinculació de Josep Pla amb la Diputació gironina, de la qual en fou membre l'any 1921, de la qual rebé la Medalla d'Or de la província i fidel col·laborador d'aquestes pàgines.

Precisament la primavera de 1987, per iniciativa de la corporació es va organitzar a la Casa de Cultura «Les Bernardes» de Salt, una mostra que portava el nom de «Josep Pla en el record» i que va incloure un seguit de conferències, «Homenatge a Josep Pla», pel senador Ramon Sala, «Josep Pla: seny i geni de la cuina del país», per Jaume Fàbrega i «Pla, els pagesos i la gent de mar» pel malaguanyat Jaume Pol i Girbal. Es va

presentar una mostra d'art homenatge a l'escriptor i una selecció fotogràfica. Igualment la Diputació va editar un opuscle prou interessant.

Els «Amics de Josep Pla»

De fet aquesta iniciativa esmentada va ser la llavor que va permetre, l'any següent, sempre pel mes d'abril (el 28 exactament) es va constituir formalment l'«As-



sociació Amics de Josep Pla». L'acte va tenir lloc a la Fontana d'Or, amb una conferència de Maria Àngels Anglada, «Entorn a les cartes d'Itàlia».

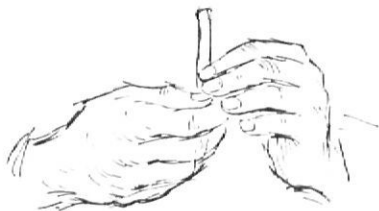
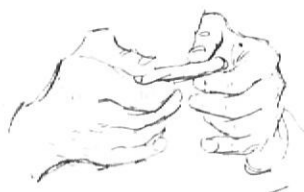
Aquesta entitat, que presideix el professor gironí Xavier Fàbrega i Vilà, integra a personalitats com Ramon Sala i Josep Vergés (Vicepresidents), Frank Keerl Pla, Josep Arnau i Figuerola, Narcís Puigdevall i Diumé, Pilarín Bayés, Modest Prats, Ramon Guardiola, entre d'altres.

L'Associació ha endegat una feina de manteniment de la memòria col·lectiva sobre Pla i la seva obra. Dos cicles de conferències, una itinerant, pels llocs i poblacions vinculades amb Pla, recollides, posteriorment en un petit llibre, «Sis visions sobre Josep Pla» i una segona edició: «Josep Pla i els pagesos», a l'entorn de l'homenatge que el gener de 1990 es va fer a Pla, a Vilademuls, amb la descoberta d'un grup escultòric de Rosa Serra sota la generositat de la família Pedret d'aquesta població. Igualment, l'Associació va encoratjar l'edició, ja esmentada, de «Cadaquès», a nivell de bibliòfil.

És l'única entitat d'aquest tipus que funciona en el país. Anterior a la Fundació de Palafrugell, que tants problemes ha tingut i que no és del cas detallar ací.

Pla a la universitat

En els arxius de la Universitat Autònoma de Barcelona, figura una sola tesi de llicenciatura relacionada amb Pla: «Estudi crític dels pròlegs de Josep Pla. (Evolució de la seva obra)». Va ser realitzada el 1976 (per tant, en vida de Pla) per Cristina Badosa i Mont i dirigida per Joaquim Molas. Es pot consultar en la Facultat de Lletres.



Albert Roca:
Fent el cigarret

Els monuments

Al costat dels llibres i exposicions, dels treballs i estudis (pensem en els dos volums de Josep Valls i Grau, «Josep Pla, inèdit» (1982) i «Josep Pla: Converses a l'Empordà» (1986) que no sabríem, exactament com qualificar-los, tal volta llibres-testimoni) s'han fet alguns monuments que el recorden, després del de Palafrugell que, cronològicament és el primer.

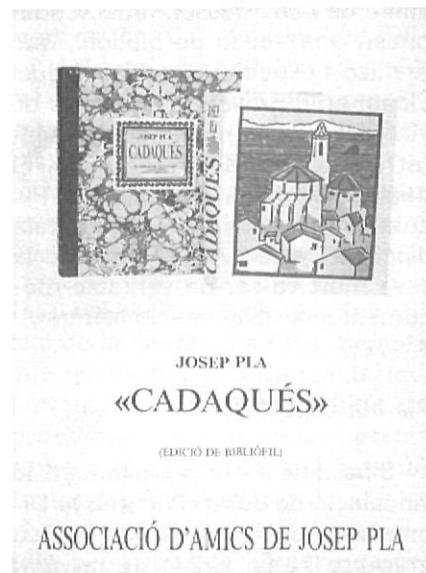
Castellfollit de la Roca, en el mirador del cingle disposa d'una placa que recull un fragment de l'obra de Pla, dedicada a aquell indret.

Ja hem esmentat el grup de Vilademuls, relacionat amb el món rural i, finalment, el que prepara, en aquests moments, Pia Crozet, per la plaça Josep Pla de Girona i que és d'una originalitat remarcable, amb els quaranta-quatre (o més amb els índex i l'obra de Vergés) volums de l'Obra completa, en marbre. Serà el reconeixement a l'autor de «Girona, un llibre de records», que continua essent una obra bàsica per conèixer la ciutat de Girona.

De la premsa als ametllers

Pla ha estat notícia regular a les pàgines dels diaris del país. Bàsicament en les literàries. En els diferents aniversaris de la seva absència. Es fa difícil una síntesi d'alguns d'aquests textos. A Barcelona ha estat «La Vanguardia» qui ha dedicat informacions i comentaris més abundosos, de la mà del recordat Manuel Ibàñez Escofet, Rosa Maria Piñol, Llorenç Gomis, Baltasar Porcel. Igualment a la premsa de Girona, Narcís-Jordi Aragó, Josep Valls, Ramon Sala, Agustí Casanovas, Jaume Fàbrega, Narcís Puigdevall, Miquel Gil, Gabriel Planella, Josep Martinell i molts més. És el millor testimoni d'aquesta vitalitat de l'obra i de la personalitat del seu autor. En qualsevol cas, no ha pasat gaire desapercbut.

I encara tenim altres elements testimonials: El monòleg teatral de Josep Maria Flotats, «Ara que els ametllers ja estan batuts», s'ha convertit en un esdeveniment considerable, del que la «Revista de Girona» ja en va fer esment. Portar Pla al teatre era un repte formidable que Flotats, va encertar a fer. No cal dir res més.



Molt menys conegut és un treball de gravació que es va fer l'any 1988, titulat «Conversaciones con Josep Pla», a cura de Joaquín Soler Serrano. Són el recull d'uns programes realitzats al Mas Pla, els anys 60, en el deliciós castellà de Pla, que són per gaudir d'allò més, alhora és un testimoni vivent de l'escriptor i que avui resulta difícil de trobar.

Finalment es realitzen uns programes de TV a l'entorn d'aquest desè aniversari del 23 d'abril de 1981, un d'ells amb una interpre-

tació de Pla, per part de l'actor Pau Garsaball, i en bona part, filmat al Mas. Serà important seguir aquesta part de la memòria col·lectiva, vers la personalitat més forta de la literatura catalana del nostre segle. Amb aquesta perspectiva reprenem les paraules de Ramon Sala: «Josep Pla se'ns mostra, en l'actualitat, rutilant i sense ombres de cap mena. Si fa o no fa, com ha estat sempre, en realitat, per aquells qui coneixem la veritat, és a dir, com la d'un gran escriptor i realitzador d'una extraordinària obra literària que enriqueix de debò el patrimoni cultural català».

L'homenatge a Cadaqués

La Tercera Trobada Internacional d'Artistes que tingué lloc el setembre de 1986 a Cadaqués, va ser un homenatge a la memòria de Josep Pla en el cinquè aniversari de la seva mort. Patrocinada per la Diputació de Girona, l'Ajuntament cadaquesenc i el Departament de Cultura de la Generalitat, va consistir en un seguit d'actes: una exposició d'art-homenatge a l'escriptor, una conferència de Josep Maria Castellet, sobre «L'obra literària de Josep Pla», la presentació d'un altre llibre de bibliòfil, «Josep Pla i els artistes de Cadaqués», una taula rodona, moderada per Modest Parts, amb nombroses intervencions i, l'obertura del carrer Josep Pla en aquesta vila en què va viure molt de temps i a la qual hi va dedicar un text admirable.

J. Víctor Gay és periodista.

